

استادالاجمیر

دانشگاه پیام نور
مرکز قم

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته الهیات
گرایش: فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان:

بررسی فقهی و حقوقی پیوند اعضاء فرد مجرم و خلافکار و تاثیر آن
بر ابعاد شخصیتی و جنسیتی گیرنده عضو

استاد راهنما:

دکتر حسین اسماعیلی

استاد مشاور:

دکتر رضاعلی کرمی

دانشجو:

پروین محمدی خان آبادی

مرداد ۱۳۹۹

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشگاه شاهرود
استان قم

تاریخ: ۱۴، ۷، ۹۹
شماره: ۲۰۰۰/۱۱/۲۱۶
پیوست:

صورتحجلسه دفاع از پایان نامه دوره کارشناسی ارشد

آقای / خانم: پروین محمدی خان آبادی

دانشجوی رشته: الهیات / فقه و مبانی حقوق

به شماره دانشجویی ۹۴۹۷۸۱۲۵۶

بررسی فقهی و حقوقی پیوند اعضا فرد مجرم و خلافکار و تاثیر آن بر ابعاد شخصیتی و جنسیتی گیرنده عضو جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد نامبرده با حضور هیأت داوران در مورخ ۱۳۹۹/۰۵/۰۷ ساعت ۱۳ در محل مرکز قم برگزار و پس از ارزیابی پایان نامه مذکور به شرح زیر ارزیابی گردید.

نمره دفاع بر مبنای ۱۸	نمره دستاورد پژوهشی*	نمره نهایی
۱۷	۲	۱۷
هفته ششم	۲	هفته ششم
به حروف	درجه ارزشیابی	خوب

هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	مرتبه دانشگاهی	محل خدمت	کد استادی	امضا
استاد راهنما	دکتر حسین اسماعیلی	استادیار	قم	۴۵۱۲۷۷	
استاد مشاور	دکتر رضا علی کرمی				
استاد داور	دکتر محمد رضا ضمیری	دانشیار	قم	۳۸۹۳۲۵	
نماینده تحصیلات تکمیلی	علی عروجی				

نمره نامبرده بر اساس بخشنامه ها و دستورالعمل های مربوط به دستاوردهای پژوهشی و استخراج محاسبه و در تاریخ ۱۴۰۱/۰۷/۰۹ نهایی شده است.

امضای کارشناس پژوهشی مرکز

* نمره دستاورد پژوهشی برابر دستورالعمل مربوط در مهلت مقرر پس از دفاع تعیین شده و در سامانه کارشناس پژوهشی محاسبه و نمره نهایی اعلام می گردد.

قم، میدان جهاد،
میدان امامزاده سید علی،
خیابان ۶۰ متری
شهدای پست.

صندوق پستی: ۳۷۱۸۵-۳۱۱

تلفن: ۷۷۸۸۲۴۵-۹

دورنگار: ۷۷۸۰۱۳۸

تعهد نامه اصالت رساله/پایان نامه

- اینجانب پروین محمدی خان آبادی دانش آموخته مقطع دکتری / کارشناسی ارشد ناپیوسته تخصصی در رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی که در تاریخ ۱۳۹۹/۰۵/۰۷ از رساله/پایان نامه خود تحت عنوان. بررسی فقهی و حقوقی پیوند اعضاء فرد مجرم و خلافکار و تاثیر آن بر ابعاد شخصیتی و جنسیتی گیرنده عضو با کسب نمره ۱۷ دفاع نموده ام، بدینوسیله متعهد می شوم.
- (۱) این رساله/ پایان نامه حاصل تحقیق و پژوه انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاورهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوط ذکر و درج کرده ام.
- (۲) این رساله/پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- (۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ مقاله، کتاب، ثبت اختراع و از این پایان نامه/رساله را داشته باشم، با ذکر نام استادان راهنما و مشاور و درج نام دانشگاه پیام نور اقدام خواهم کرد.
- (۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب حقوقی ناشی از آن را می پذیرم و همچنین دانشگاه پیام نور مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار کند و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی
امضای دانشجو
تاریخ و امضاء
۹۸/۱/۲

چکیده

دین اسلام دین کاملی می باشد که مانند دیگر ادیان به زمان و مکان خاصی محدود نمی باشد و با توجه به جهان شمولی آن تغییر نمی کند از سوی دیگر دین اسلام در برابر مسائل جدیدی قرار می گیرد که باید پاسخگوی آنها باشد. یکی از مشکلاتی که امروزه انسان ها با آن روبه رو هستند این است که بعضی از افراد به دلایل متنوعی یک یا چند عضو از بدن خود را از دست داده اند و یا از کار افتاده است. در گذشته علم پیوند اعضا وجود نداشته است اما امروزه با پیشرفت های علم پزشکی شاهد موفقیت های چشمگیری در عرصه پیوند عضو مانند پیوند کلیه، پیوند قلب، پیوند قریه و... هستیم. نتایج تحقیق نشان داد که اکثر کشورهای جهان از جمله کشور ایران قوانین مورد به پیوند عضو را به تصویب رسانده اند اما حد و مرز این قوانین در مورد پیوند عضو از سوی فرد متوفی و فرد زنده متفاوت می باشد در واقع در کشورهای اسلامی قوانین مربوط به پیوند عضو بر اساس نظر فقها و علمای اسلامی می باشد. همچنین نتایج نشان داد که با وجود آنکه پیوند عضو از شخص زنده در کشورهای اروپایی غیر اخلاقی شمرده می شود اما در کشور ایران موفقیت های چشم گیری کسب کرده است اما به نظر حقوقدانان پیوند عضو از شخص زنده ممکن است مشکلات حقوقی را در جوامع بین الملل برای کشور ایران فراهم کند. به طور کلی وقتی سخن از پیوند عضو می شود بیشتر پیوند عضو از سوی فرد مبتلا به مرگ مغزی مد نظر است و برای برداشت عضو رضایت کامل متوفی و خانواده وی ضروری می باشد. در مورد پیوند عضو از سوی حیوانات با اینکه تحقیقات زیادی روی آن در حال انجام است اما به دلیل بیماری های واگیر ممنوع اعلام شده است. یکی از موارد دیپر پیوند عضو پیوند عضو از سوی محکومین به اعدام می باشد که این افراد با رضایت کامل و بیهوشی کامل و بدون هیچ دردی عضوی از بدن او جدا می کنند و به شخص بیمار پیوند داده می شود اما به دلیل ابهامات حقوقی آن مجریان قانون معمولاً از کنار درخواست این گونه افراد می گذرند و به همان اعدام بسنده می کنند.

واژگان کلیدی: پیوند عضو، برداشت عضو، بیمار، شخص متوفی، مبتلایان به مرگ مغزی، محکومین اعدام

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول کلیات	۱
۱-۱- بیان مسأله	۲
۲-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق	۳
۳-۱- اهداف تحقیق	۴
۱-۳-۱- هدف اصلی:	۴
۲-۳-۱- اهداف فرعی:	۴
۴-۱- سوال های تحقیق	۴
۵-۱- فرضیه های تحقیق	۴
۶-۱- سابقه تحقیق	۵
فصل دوم مفاهیم	۶
۱-۲- تعاریف	۷
۱-۱-۲- برداشت عضو	۷
۱-۱-۱-۲- مفهوم برداشت عضو	۷
۲-۱-۱-۲- تعریف پیوند	۸
۳-۱-۱-۲- انواع پیوند عضو	۹
۴-۱-۱-۲- کاشت، الصاق و جایگزینی	۹
۵-۱-۱-۲- حیاتی، کاربردی و زیبایی	۹
۶-۱-۱-۲- ذاتی و غیر ذاتی	۱۰
۲-۲- منابع تامین پیوند اعضا	۱۱
۱-۲-۲- پیوند از فرد زنده	۱۱
۲-۲-۲- پیوند از حیوان	۱۲

فصل سوم بررسی فقهی پیوند اعضا	۱۴
۱-۱-۳- دلائل فقهی مخالف با پدیده ی پیوند اعضا	۱۶
۱-۱-۱-۳- قرآن	۱۷
۲-۱-۱-۳- روایات	۲۰
۲-۱-۳- قواعد و ضوابط فقهی	۲۲
۱-۲-۱-۳- قاعده لاضرر و لاضرار فی الاسلام	۲۲
۲-۲-۱-۳- مستندات قاعده لاضرر	۲۲
۳-۲-۱-۳- مفاد قاعده لاضرر و لاضرار	۲۳
۴-۲-۱-۳- قاعده تغیر	۲۴
۴-۲-۱-۳- اسراف	۲۵
۵-۲-۱-۳- تراحم	۲۵
۳-۱-۳- سایر دلائل فقهی مخالف با پیوند اعضا	۲۶
۱-۳-۱-۳- حرمت مُثله کردن انسان	۲۶
۲-۳-۱-۳- حرمت تأخیر در دفن جنازه مسلمان	۲۷
۴-۱-۳- تحلیل و نقد ادله ی قائلین به عدم جواز پیوند اعضا	۲۸
۵-۱-۳- دلائل فقهی معتقد به جواز پیوند اعضا	۳۱
۱-۵-۱-۳- قاعده اضطرار	۳۳
۲-۵-۱-۳- قاعده نفی عسر و حرج	۳۴
۳-۵-۱-۳- قاعده تراحم	۳۸
۴-۵-۱-۳- قاعده لاضرر و لاضرار	۳۸
۲-۳- بررسی فقهی پیوند اعضا از حیوانات و پیوند	۴۳
۱-۲-۳- قطعات مصنوعی به انسان	۴۳
۲-۲-۳- بررسی احکام پیوند اعضای حیوانات به انسان از منظر اسلام	۴۳

فصل چهارم اهدا و برداشت عضو از دیدگاه حقوقی	۴۵
۴-۱- اهدا عضو از دیدگاه حقوق و قوانین کشورها	۴۶
۴-۲- اهدای عضو از دیدگاه حقوق داخلی	۴۷
۴-۲-۱- ایرادهای حقوق دانان و قانون گذاران ایران به مشروعیت اهدای اعضاء	۴۸
۴-۲-۲- اشتراکات حقوقی ایران و سایر کشورها در اهداء عضو	۴۸
فصل پنجم بررسی دیدگاه‌های مختلف و رضایت محکومان و اولیای دم در پیوند اعضاء بعد از اجرای مجازات‌های سالب حیات	۴۹
۵-۱- تاثیر اهدای عضو فرد مجازات به قصاص بر ابعاد شخصیتی و جنسیتی گیرنده ی عضو	۵۰
۵-۱-۱- مخالفان در اهدای عضو محکومین	۵۰
۵-۱-۲- دیدگاه های مختلف درباره پیوند اعضا در میان محکومین مجازات های سالب حیات	۶۶
۵-۱-۳- نقش اذن و وصیت محکومان در پیوند عضو	۶۹
۵-۵-۴- ولی دم و موافقت وی در پیوند اعضاء	۷۶
فصل ششم تاثیر پیوند عضو بر ابعاد شخصیتی و جنسیتی شخص گیرنده عضو	۸۰
۶-۱- پیوند قلب و حافظه سلولی	۸۱
نتیجه گیری	۱۰۳
پیشنهادهات	۱۰۶
منابع و مآخذ	۱۰۷

فصل اول

کلیات

۱- مقدمه

امروزه با پیشرفت روزافزون علم پزشکی پیوند عضو، گرفتن و جابه جایی آن میسر شده است. به طور کلی دستاورد های پزشکی نشان داده است که حیات اعضای بدن انسان می تواند س از مرگ یا جدا شدن از بدن زنده بماند و به مرور زمان از بین برود.

پزشکان توانسته اند اعضای بدن به جز مغز را به مدت ۱۰۷ روز زنده نگه دارند. بعد از مرگ طبیعی بافت بدن می تواند تا ۲۴۴ ساعت زنده بماند همچنین در این زمان می توان دریچه قلب، قریه و استخوان و تاندوم را تا ۴۸ ساعت بعد اهدا کرد. اما کل مراحل پیوند اعضا از زمان گرفتن رضایت والدین تا پایان پیوند عضو ۳۶ ساعت زمان نیاز دارد (حبیبی، ۱۳۸۰ : ۳۲، صبور اردبادی، ۱۳۵۸ : ۱۴۷). بعد از اینکه شخصی حیات نفسانی خود را از دست می دهد زنده بودن اعضای بدن او برای جایگزینی با بیماران زنده اهمیت بسیاری دارد. در واقع انسان توانست به این واقعیت دست یابد که فرد می تواند با پیوند اعضا و با حفظ ضربان قلب، گردش خون و تنفس به حیات خود ادامه دهد. در انجام پیوند عضو، عضوی از بدن یک فرد جدا می کنند و به بدن فرد دیگر متصل می کنند. با مروری بر سایت های معتبر پژوهشی مشخص شد که این تحقیق های بسیار کمی در رابطه با پیوند عضو انجام شده است به خصوص در کشورهای اسلامی که برخی از مبانی فقهی با پیوند اعضای مخالف دارند بنابراین تحقیق در این زمینه را با مشکل مواجه می سازد. در واقع می خواهیم بگویم که برخی از باورها و اعتقادات دینی مانع از رشد این بخش از علوم پزشکی شده است. از سوی دیگر یکی از مشکلاتی که پیش روی تحقیق حاضر بوده است تازگی و نو بودن موضوع مورد تحقیق می باشد، همچنین از دیگر محدودیت تحقیق حاضر نبود قانون جامع در رابطه با پیوند اعضا، و مرتبط شدن مسئله با مباحث غیر حقوقی و اجتماعی است

۱-۱- بیان مسأله

بسیاری از امور پزشکی که در گذشته بی فایده به نظر می رسیده است امروز با پیرفت علمی پزشکی مسمر ثمر واقع شده و به حیات انسان کمک شایانی می کند. یکی از این موارد تقطیع اعضای میت و استفاده از آن در بدن افراد زنده می باشد. به طور کلی در گذشته هر گونه تعدی به جسد مردگان کار ناپسند و زشتی بود و آن را بی احترامی به جسد مرده تلقی می کردند، فقط سوزندان مردگان هم بخاطر اعتقادی درونی بوده است که داشته اند. امروز برخی باورهای دینی و قوانین تصویب شده هر گونه تصرف در بجسد مرده را منع کرده است اما از سوی دیگر مشاهده می کنیم که با پزشکان با تقطیع بدن مردگان می توانند جان انسان ها را از مرگ نجات دهند و حیات دوباره به آن ببخشند.

گاهی اقدام های انسان دوستانه برخی پزشکان با برداشت اعضای بدن مردگان و پیوند آن با شخص بیمار سبب نجات جان برخی انسان می شدند اما این اقدام می توانست نوعی جرم و جنایت علیه مردگان محسوب شود.

آنچه هم اکنون نیاز به بررسی دارد این است که آیا با استفاده از قانون یاد شده و با اتکا بر مبانی فقهی موجود می توان طبق اعلام رضایت محکوم به کیفر قصاص نفس و پس از اجرای حکم قصاص قبل از تباه شدن اعضای قابل انتقال وی عضو مورد نیاز را از بدن وی برداشت و اساساً موافقت او به صورت اعلام رضایت یا در قالب وصیت جواز این عمل را ایجاد می کند یا نه؟

نیازمندان پیوند اعضا به دلیل نبود اهدا کننده عضو مدت زیادی در انتظار شخص اهدا کننده عضو باقی می مانند اما این طولانی بودن باعث آسیب جدی و گاه فوت بیمار می شود گاهی زمانی هم که این شرایط فراهم می شود هزینه های بسیار بالایی باید متحمل شد و هر کسی توانایی این پرداخت ترا نخواهد داشت و مگر قشر خاصی از جامعه، و این مورد نیز باعث فوت بیمار خواهد شد. در قانون ایران برداشتن عضو با توجه به دو شرط امکان پذیر می باشد: اول اینکه بیمار وضیت کرده باشد و دوم عضوی که قرار ات پیوند داده شود نقش حیاتی داشته باشد. اما می دانیم که معمولاً برای اموال وصیت انجام می شود و کسی در مورد بدن خود وصیتی انجام نمی دهد. بنابراین در این پژوهش به بررسی فقهی و حقوقی پیوند اعضا فرد مجرم و خلافکار، تاثیر آن بر ابعاد شخصیتی و جنسیتی گیرنده ی عضو پرداخته خواهد شد.

۱-۲- اهمیت و ضرورت تحقیق

علم فقه و علم پزشکی در طول سالیان متمادی استفاده شایان توجهی از نموده اند. علم فقه برای سلامتی جسم انسان ها اصول و قوانینی کلی در نظر گرفته و از متشرعان خواسته است که در این گونه مسائل در چارچوب قوانین مدون شرع حرکت نمایند. از سوی دیگر علم پزشکی همگام با پیشرفت های روزافزونی که داشته است با مسائل و مشکلاتی نیز روبه رو شده است از همین رو از علم فقه انتظار می رود که در برخی از این مسائل ورود کرده و در جهت حل این مشکلات اقداماتی انجام دهد و راه حل مناسبی ارائه دهد. این نوشتار تلاش می نماید تا یکی از موضوعات جدید را از منظر فقه و حقوق اسلامی مورد کنکاش قرار داده و به اهمیت این پژوهش از لحاظ فقهی و حقوقی پیوند اعضا فرد مجرم و خلافکار، نیز تاثیر آن بر ابعاد شخصیتی و جنسیتی گیرنده ی عضو پرداخته خواهد شد.

۳-۱- اهداف تحقیق

۱-۳-۱- هدف اصلی:

به بررسی ابعاد فقهی و حقوقی پیوند اعضا فرد مجرم و خلافکار و تاثیر عضو پیوندی بر ابعاد شخصیتی و جنسیتی فرد گیرنده ی عضو

۱-۳-۲- اهداف فرعی:

از جمله اهداف مورد نظر در این پژوهش ارائه تحقیقی در مورد مبانی فقهی و حقوقی پیوند اعضا پس از قصاص و تبیین احکام مرتبط با پیوند عضو و احکام عملی قصاص در جامعه کنونی می باشد، لذا به بررسی مسأله موضوعیت یا طریقت پیوند عضو در قصاص و همچنین بررسی، حفظ وصیانت از حقوق محکوم له در اجرای حکم قصاص پرداخته شده است.

هدف بعدی پژوهش تاثیر اهدای عضو فرد مجازات به قصاص بر ابعاد شخصیتی و جنسیتی گیرنده ی عضو می باشد.

۱-۴- سوال های تحقیق

سوال اصلی: آیا اصل پیوند زدن، و پیوند عضو بعد از قصاص جایز است؟

سوال فرعی اول: آیا گرفتن و پیوند زدن عضو قصاص شده باعث عبرت گرفتن می شود؟

سوال فرعی دوم: آیا هدف از قصاص تحمل در داست و بعد آن پیوند آن عضوبه دیگری اشکال ندارد؟

۱-۵- فرضیه های تحقیق

فرضیه نخست: پیوند زدن، و عضو زدن و پیوند بعد از قصاص از نظر برخی از فقها جایز است و از نظر برخی جایز نیست.

فرضیه دوم: هدف از قصاص عبرت گرفتن دیگران است پس پیوند عضو پس از قصاص این هدف را تأمین نمی کند.

فرضیه سوم: اگر هدف تحمل درد و رنج ناشی از قطع عضو باشد همین قطع کفایت می کند و پیوند جایز می شود.

۱-۶- سابقه تحقیق

جدول (۱-۱) پیشینه پژوهش

گلستانی	۱۳۹۶	نتیجه تحقیق گلستانی نشان داد که در رابطه با اهدا عضو افرادی که به قصاص محکوم شده اند فقها به دو گروه تقسیم شده اند در واقع گروهی آن را مجاز و گروهی آن را غیر مجاز دانسته اند.
زمانی	۱۳۹۶	نتایج پژوهش نشان داد که پیوند اعضا در کنار مزیت هایی که برای افراد جامعه فراهم می کند مشکلات و چالش هایی نیز فراهم می کند.
مجدم	۱۳۹۵	با توجه به مشکلات پیوند عضو از جمله کمبود اعضای پیوندی جهت پیوند به بدن بیماران را در رساله خود اهداء و استفاده ی اعضای محکومین به اعدام را به عنوان راه حلی جهت کاهش این گونه مشکلات و مسائل از نظر فقهی و حقوقی مورد بحث و بررسی قرار می دهد.
طبا طبایی	۱۳۹۴	بررسی فقهی و حقوقی اهداء اعضا مبتلایان به مرگ مغزی
روحی	۱۳۹۱	در این پژوهش نیز به اهدا عضو افراد محکوم به اعدام پرداخته شده است به گونه ای که فرد مجرم بیهوش می شود و بدون کمترین ترین دردی عضو از برداشته می شود و به فرد بیمار پیوند داده می شود.

فصل دوم

مفاهیم

مقدمه

پیشرفت تکنولوژی پدیده های نوظهوری را به همراه دارد و معمولاً چندین سال طول می کشد تا افراد بتوانند خود را با وفق دهند و دلیل این تاخیر نیز مشخص نبودن تمام جوانب این موضوعات برای تصمیم گیرنده گان و رهبران سیاسی می باشد. با وجود آنکه پیوند اعضا در کشور ایران تازگی ندارد اما این حوزه از علوم پزشکی در ایران نیز همانند کشورهای دیگر مراحل جوانی خود را می گذراند و مسائل و مشکلات بسیاری را پیش رو دارد.

۲-۱- تعاریف

۲-۱-۱- برداشت عضو

۲-۱-۱-۲- مفهوم برداشت عضو

قبل از اینکه پیوندی از بدن فرد مرده به بدن شخص بیمار انجام گیرد مهم ترین دغدغه بیمار و اطرافیان او و کادر پزشکی تهیه آن عضو است که از راه های گوناگون میسر است. امروزه روش برداشت عضو از حیوانات و انسان های دیگر رایج است.

برداشت عضو از انسان زنده :

۱- منجر به مرگ می شود .

۲- یا اگر با اراده خود انسان دهنده عضو است که خود کشی محسوب می شود.

۳- یا بدون اراده شخص که کشتن محسوب می شود.

به طور کلی انسان زنده ای که عضو را از او بر می دارند:

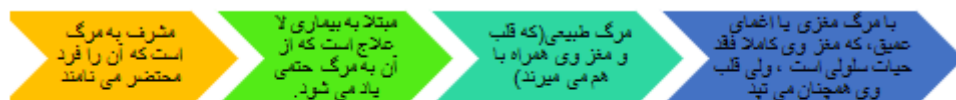
۱- یا مهدور الدم^۱ و یا مهدورالدم نسبی^۲ است

۲- یا محقون الدم می باشد.

۱ انسان مهدورالدم یا به صورت مطلق مهدورالدم است: یعنی جان وی نزد یکایک مسلمانان احترام ندارد

۱ یعنی جان وی فقط نزد برخی از مسلمانان حرمت ندارد

نمودار (۱-۲) اقسام مردن انسان

تأمین عضو از بدن فرد زنده پیامدها و دردهای بسیار شدیدی به همراه دارد به همین دلیل برای پیوند اعضا به بدن مردگان توجه می کنند از سوی دیگر چون بدن افرادی که به مرگ طبیعی می میرند حیات سلولی ندارند بنابراین تمرکز اصلی بر افرادی است که به مرگ مغزی دچار شده اند. چون هنوز در مردن افراد دچار مرگ مغزی شک و تردید وجود دارد و نمی توان گفت که آنها به طور کامل مرده اند بنابراین در رابطه با پیوند اعضا مباحثی مطرح می باشد. قسمت هایی از بدن که می توان آنها را پیوند داد زمانی که گردش خون در بدن متوقف می شود مدت زمان محدود و خاصی حیات سلولی دارند و تا یک زن خاص می توان عمل پیوند را انجام داد و هنگامی که این زمان بگذرد و سلول ها می میرند امکان پیوند عضو وجود نخواهد داشت. و این موضوع باعث شده که پزشکان توجه بیشتری به افرادی که دچار مرگ مغزی شده اند داشته باشند.

مفهوم پیوند و انواع آن

تعریف عمل پیوند عضو در زیر بیان شده است:

جبران نقص جزئی یا کلی کار کرد هر یک از اعضای بدن انسان به وسیله جایگزینی یا اتصال یک عضو مصنوعی یا طبیعی حیوانی یا انسانی که ممکن است از بدن خودش یا دیگری یا از طریق شبیه سازی تأمین شده باشد.

همچنین پیوند عضو را می توان چنین تعریف نمود: (غرس الاعضاء - زرع الاعضاء) انتقال دادن یک عضو یا بافت سالم (المتبرع، منقول منه، المستفاد منه) به گیرنده (المستقبل، المضيف، مستفید، منقول الیه) است تا جایگزین آن عضو بیمار (مفقود) یا بافت مرده گردد.

۲-۱-۱-۲- تعریف پیوند

دو واژه زرع و نبت به معنی پیوند می باشد. بدین ترتیب مفهوم اصطلاحی پیوند عبارت از : زمانی در بدن بیمار عضوی سالم به جای عضو بیمار و از کار افتاده جایگزین می شود و عضو جدید پیوست داده می شود به آن پیوند عضو می گویند. این موضوع شامل اعضای جامد و و خونی نمی شود.

۲-۱-۱-۳- انواع پیوند عضو

عمل پیوند از دو جنبه قابل بحث است:

- ۱- نوع عمل پیوند
- ۲- انگیزه و علت پیوند

۲-۱-۱-۴- کاشت، الصاق و جایگزینی

انواع عمل پیوند در جدول شماره (۲-۲) آورده شده است:

شکل (۲-۲) انواع عمل پیوند

برای تفاوت بین کاشت عضو و پیوند عضو می توان گفت که کاشت عضو در اعضای از بدن مانند مو، ناخن، دندان صورت می گیرد که در آن علائم حیات عصبی وجود ندارد. همچنین کاشت عضو جراحی ندارد اما پیوند عضو برعکس موارد بیان شده می باشد.

۲-۱-۱-۵- حیاتی، کاربردی و زیبایی

پیوند را می توان براساس کاربرد آن تقسیم کرد:

- ۱- حفظ حیات (حفظ حیات انسان-حفظ حیات عضو) (مانند: پیوند قلب) این مورد خود به دو بخش زیر تقسیم می شود: الف) حفظ حیات انسان ب) حفظ حیات عضو
- ۲- حفظ منافع (مانند: پیوند قرینه چشم) گاهی برخی از اعضای بدن حیات دارند اما منافع خود را از دست داده اند.

۳- حفظ زیبایی

۲-۱-۱-۶- ذاتی و غیر ذاتی

از سوی دیگر با توجه به فردی که اعضاء به او منتقل و یا از او گرفته می شود پیوند به ذاتی و غیر ذاتی تقسیم می شود:

هرگاه پیوند عضو به بدن شخص اهداکننده صورت گیرد از آن به پیوند ذاتی تعبیر می شود و اگر به فردی دیگر باشد پیوند غیرذاتی است. آنچه در فقه بیشتر درباره آن بحث می کنند پیوند غیر ذاتی است، مشروعیت پیوند ذاتی معمولاً مورد اتفاق و اجماع فقها است و همه مذاهب فقهی چنین عملی را مجاز می دانند، منتها در برخی صورت های پیوندهای ذاتی مثل کاربردی و موارد پیوند زیبایی می توان با توجه به امکان تعمیم برخی دلایل در پیوند غیرذاتی به موارد پیوند ذاتی دیدگاه های مختلف فقهی را نیز ابراز داشت و ایراداتی مانند نجاست عضو پیوندی را مطرح کرد.

۱. یا محل به کار برده شده دارای آثار شرعی و احکام وضعی و تکلیفی است، مثل پوست دست انسان که محل وضو است.

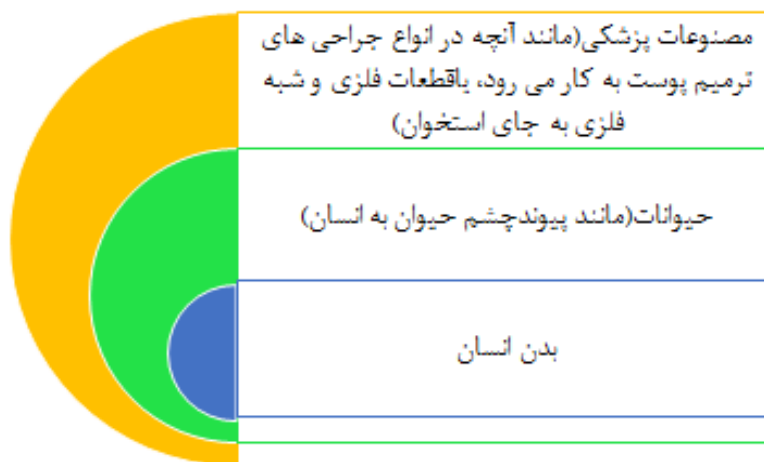
۲. یا بدون آثار شرعی است مثل رگ های درون بدن انسان.

تقسیم بندی از دیدگاه پزشکی

شکل (۲-۳) در علم پزشکی انواع پیوند عضو در علم پزشکی

۲-۲- منابع تامین پیوند اعضا

۲-۲-۱- پیوند از فرد زنده

از دیدگاه حقوق دانان اسلامی در صورتی که اهدا عضو موجب مرگ یا ذلت فرد نشود فرد می تواند هر عضو از خو را که بخواهد اهدا کند اما باید برای این کار هف قلانی داشته باشد.

با توجه به این که پیوند عضو تنها از راه شخص مرده نمی تواند جوابگوی نیازهای افراد جامعه را باشد پیوند از فرد زنده نیز مورد توجه پزشکان قرار گرفته است. در ایران نیز پیوند اعضا از فرد زنده بسیار اهمیت دارد و میزان موفقیت در این نوع پیوند ها موفقیت آمیز بوده است. در کشور های غربی پیوند عضو از فرد زنده بخصوص زمانی که شخص از فامیل نباشد غیر اخلاقی شمرده می شد. اما در این اواخر در کم کم به علت کمبود اعضاء مخالفت خود را کاهش داده اند.

پیوند از فرد مرده (جسد)

افراد زیادی نیازمند پیوند عضو می باشند و نمی توان تنها بر روی افراد داوطلب تکیه کرد زیرا این افراد تعداد اندکی هستند.

در اکثر کشورها مهم ترین منبع ارائه دهنده عضو بیماران مرگ مغزی می باشند. در ایران تعدادی زیادی از انسان ها پس از مرگ مغزی فوت می کنند (ملک زاده، ۱۳۷۱ : ۱۳). اما همه بیماران مرگ مغزی در دسترس نمی باشند.

۲-۲-۲- پیوند از حیوان

برای پیوند عضو از حیوانات به انسان ها تحقیقات بسیاری در حال انجام است. به عنوان مثال دریچه قلب خوک یا کبد شامپانزه ۹۹٪ شباهت ژنتیکی به انسان دارد. اما پیوند از حیوان به انسان مشکلات اخلاقی و حقوقی دارد و علاوه بر مشکلات روز افزونی که برای نظام پزشکی دارد ممکن است موجب انتقال ویروس های بیماری زا از حیوان به انسان شود تا جایی که برخی معتقد هستند که بیماری آمبولی و ایدز بخاطر همین پیوند از حیوان به انسان بوده است. اما حیوانات نیز دارای حق زیستن و عدم سوء استفاده از آنها می باشند. در قانون ایران و حتی کشور های غربی عمل پیوند عضو از حیوان به انسان بخاطر بیمار های واگیر ممنوع می باشد (عباسی، ۱۳۷۶ : ۱۳۷-۱۴۶).